

ЗВІТ
про виконання у 2017 році Середньострокової стратегії
управління державним боргом на 2017–2019 роки,
затвердженої постановою Кабінету Міністрів України
від 1 грудня 2017 р. № 905

Середньостроковою стратегією управління державним боргом на 2017–2019 роки відповідно до Закону України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» від 21.12.2016 № 1801-VIII були передбачені державні запозичення в обсязі 190,9 млрд. грн. (в тому числі до загального фонду державного бюджету – 174,8 млрд. грн.), з яких державні внутрішні запозичення – в обсязі 103,9 млрд. грн., державні зовнішні запозичення – 87,0 млрд. гривень.

Протягом 2017 року річний плановий показник державних запозичень було збільшено на 318,4 млрд. грн. до 509,3 млрд. грн. (в тому числі до загального фонду державного бюджету – 493,2 млрд. грн.), з яких державні внутрішні запозичення передбачались в обсязі 396,8 млрд. грн., державні зовнішні запозичення – 112,5 млрд. гривень.

Фактично державних запозичень у 2017 році здійснено на суму 478,7 млрд. грн., що знаходиться в межах скоригованого річного показника державних запозичень, в тому числі: державні запозичення до загального фонду державного бюджету – 471,3 млрд. грн. або 95,6% планового річного показника, державні запозичення до спеціального фонду державного бюджету – 7,4 млрд. грн. або 46,2% планового річного показника.

У цілому надходження від державних внутрішніх запозичень на фінансування державного бюджету за 2017 рік дорівнювали 375,3 млн. грн., у структурі яких:

– 219,6 млрд. грн. або 58,5% загального обсягу державних внутрішніх запозичень становить відображення здійснення правочину з державним боргом (репрофайлінг) шляхом обміну облігацій внутрішньої державної позики (далі – ОВДП), що знаходились у власності Національного банку України, на нові ОВДП відповідно до пункту 10 Прикінцевих положень Закону України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» та постанови Кабінету Міністрів України від 04.10.2017 № 748;

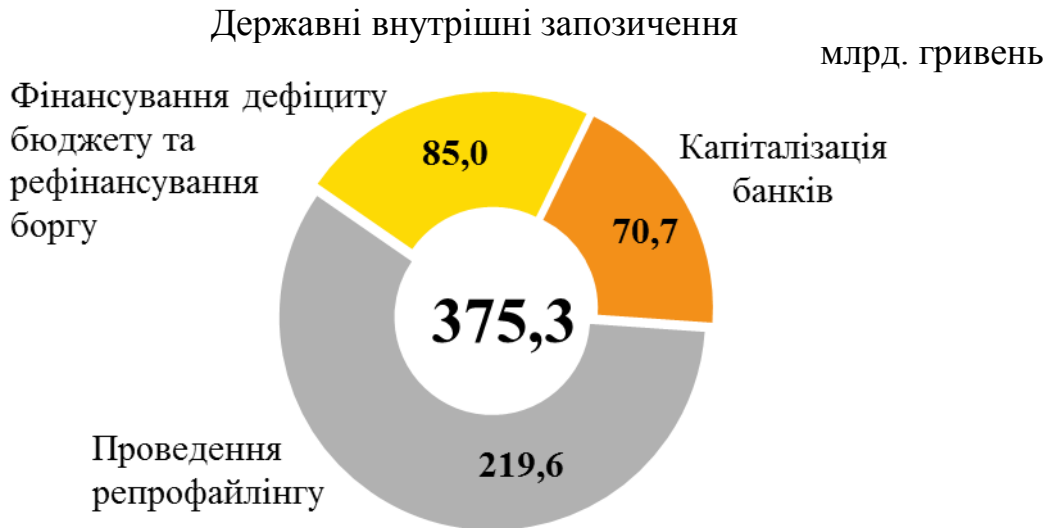
– 85,0 млрд. грн. або 22,7% загального обсягу державних внутрішніх запозичень становлять надходження від випуску ОВДП для фінансування дефіциту загального фонду державного бюджету та рефінансування державного боргу;

– 70,7 млрд. грн. або 18,8% загального обсягу внутрішніх запозичень становлять випуски ОВДП з подальшим внесенням цих облігацій в оплату за акції додаткової емісії державних банків відповідно до статті 16 Закону України «Про Державний бюджет України на 2017 рік», з яких:

48,4 млрд. грн. направлено на збільшення статутного капіталу ПАТ КБ «Приватбанк» відповідно до постанов Кабінету Міністрів України від 22.02.2017 № 89 та від 23.06.2017 № 443;

14,6 млрд. грн. направлено на збільшення статутного капіталу ПАТ «Державний ощадний банк України» відповідно до постанов Кабінету Міністрів України від 01.02.2017 № 55, від 06.03.2017 № 122 та від 27.12.2017 № 1039;

7,7 млрд. грн. направлено на збільшення статутного капіталу ПАТ «Державний експортно-імпорتنний банк України» відповідно до постанов Кабінету Міністрів України від 01.02.2017 № 54 та від 06.03.2017 № 123.

Загалом у 2017 році середньозважена відсоткова ставка за розміщеними ОВДП становила 8,05% проти 9,57% у 2016 році та 12,25% у 2015 році. При цьому середньозважена відсоткова ставка для запозичень у гривні дорівнювала 15,03% річних, у доларах США – 4,79% річних, в євро – 3,95% річних. Середній строк до погашення розміщених на аукціонах ОВДП у 2017 році становив 1,67 року проти 2,36 року у 2016 році та 0,43 року у 2015 році.

Надходження від державних зовнішніх запозичень на фінансування державного бюджету за 2017 рік становили 103,4 млрд. грн., у структурі яких:

– 96,0 млрд. грн. або 92,8% загального обсягу державних зовнішніх запозичень становить надходження від випуску облігацій зовнішньої державної позики (далі – ОЗДП) та отримання кредитів на фінансування дефіциту загального фонду державного бюджету й рефінансування державного боргу;

– 7,4 млрд. грн. або 7,2% загального обсягу державних зовнішніх запозичень становлять надходження коштів на впровадження спільних з міжнародними фінансовими організаціями проектів до спеціального фонду державного бюджету.

У вересні 2017 року Україна здійснила перший з часів реструктуризації державного зовнішнього боргу у 2015 році випуск ОЗДП на суму 3,0 млрд. дол. США (78,9 млрд. грн.) з погашенням чотирма рівними частинами: 25 березня 2031 року, 25 вересня 2031 року, 25 березня 2032 року та 25 вересня 2032 року за ставкою 7,375% річних. Загальні показники зацікавленості з боку інвесторів у новому випуску перевищили 9 млрд. доларів США.

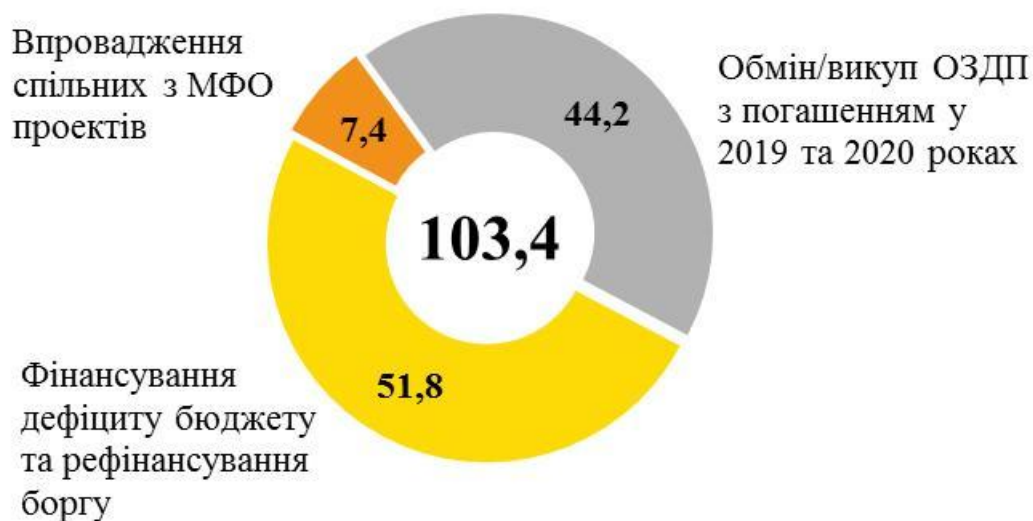
З метою зменшення пікового навантаження на державний бюджет з погашення державного боргу у 2019–2020 роках частина надходжень від нового випуску ОЗДП у сумі 44,2 млрд. грн. використана відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 18.09.2017 № 696 для здійснення обміну/викупу разом з виплатою нарахованих відсотків за ОЗДП 2015 року першої та другої серій з доходністю 7,75% (на основну суму 1,2 млрд. дол. США та 0,4 млрд. дол. США відповідно).

Україна отримала другий транш у рамках третьої програми макрофінансової допомоги Європейського Союзу на суму 600 млн. євро (16,7 млрд. грн.), яка має на меті зменшення зовнішнього фінансового тиску на Україну, поліпшення її платіжного балансу та забезпечення бюджетних потреб, а також підсилення її позицій за валютними резервами.

Від Міжнародного банку реконструкції та розвитку (далі – МБРР) на реалізацію проекту «Модернізація системи соціальної підтримки населення України» у 2017 році до загального фонду державного бюджету отримано кредитних коштів на суму 15,0 млн. дол. США (0,4 млрд. гривень).

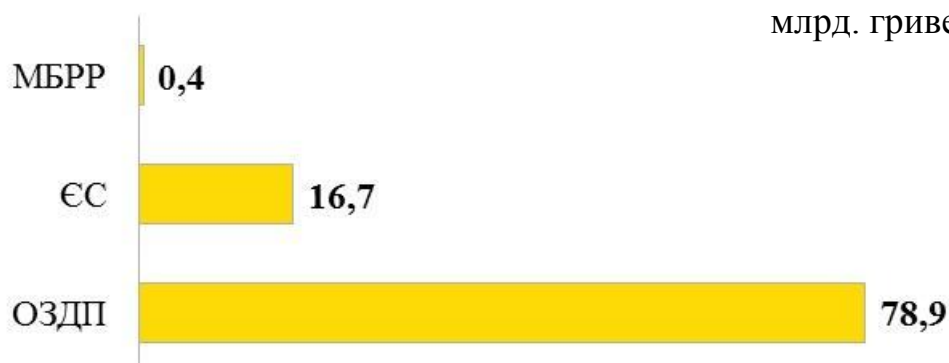
Державні зовнішні запозичення

млрд. гривень

Державні зовнішні запозичення (загальний фонд)

млрд. гривень

У цілому середньозважена відсоткова ставка за державними зовнішніми запозиченнями до загального фонду державного бюджету у 2017 році становила 6,2% проти 1,1% у 2016 році та 1,7% у 2015 році в зв'язку із зменшенням обсягів пільгових кредитів та збільшення комерційних запозичень.

Протягом 2017 року погашення та обслуговування державного боргу здійснювалось вчасно та в повних обсягах.

Витрати державного бюджету з погашення та обслуговування державного боргу у 2017 році становили 474,0 млрд. грн., у тому числі погашення державного боргу сягнуло 363,5 млрд. грн., обслуговування – 110,5 млрд. гривень.

Витрати державного бюджету з погашення державного внутрішнього боргу у 2017 році дорівнювали 297,0 млрд. грн., у структурі яких:

- 72,1 млрд. грн. або 24,3% – погашення ОВДП;
- 219,6 млрд. грн. або 73,9% – відображення репрофайлінгу ОВДП, що були у власності Національного банку України (негрошова операція);
- 5,2 млрд. грн. або 1,8% – відображення здійснення правочину з погашення в рахунок державного боргу номінальної вартості конфіскованих ОВДП відповідно до пункту 10 статті 11 Закону України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» на виконання Вироку від 28.03.2017 та роз'яснення від 19.05.2017 Краматорського міського суду Донецької області у справі № 234/4135/17 (негрошова операція);

– 0,1 млрд. грн. або 0,04% загального обсягу витрат на погашення внутрішнього боргу становить погашення боргових зобов'язань перед Національним банком України відповідно до Закону України від 20.04.2000 № 1697-III «Про реструктуризацію боргових зобов'язань Кабінету Міністрів України перед Національним банком України».

Витрати державного бюджету з погашення державного зовнішнього боргу у 2017 році дорівнювали 66,5 млрд. грн., у структурі яких:

– 41,4 млрд. грн., що становить 1,6 млрд. дол. США, або 62,3% загального обсягу витрат з погашення зовнішнього боргу становлять погашення ОЗДП з метою зменшення пікового навантаження на державний бюджет з погашення державного боргу у 2019-2020 роках;

– 24,8 млрд. грн., що становить 0,94 млрд. дол. США, або 37,3% загального обсягу витрат з погашення зовнішнього боргу становлять погашення позик, наданих міжнародними фінансовими організаціями:

на користь Міжнародного валютного фонду (далі – МВФ) було здійснено платежі з погашення боргу в обсязі 14,9 млрд. грн., що становить 0,57 млрд. дол. США, у рамках програми Стенд-бай 2014 року;

погашення позик, отриманих від МБРР, – 6,9 млн. грн., що становить 0,26 млрд. дол. США;

погашення позик, отриманих від Європейського банку реконструкції та розвитку (далі – ЄБРР) – 2,5 млрд. грн., що становить 0,1 млрд. дол. США;

погашення позик, отриманих від Європейського інвестиційного банку (далі – ЄІБ) – 0,5 млрд. грн., що становить 0,02 млрд. дол. США;

– 0,3 млрд. грн., що становить 0,01 млрд. дол. США, або 0,4% загального обсягу витрат з погашення державного зовнішнього боргу становить погашення позик, наданих органами управління іноземних держав.

Статтею 5 Закону України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» визначено граничний обсяг державного боргу на кінець 2017 року в сумі 1823,7 млрд. грн., а статтею 16 цього Закону передбачена можливість коригування граничного обсягу державного боргу у разі придбання у державну власність акцій банків в обмін на ОВДП. Таким чином, з урахуванням коригування відповідно до статті 16 Закону України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» граничний обсяг державного боргу на кінець 2017 року збільшено до 1894,4 млрд. гривень.

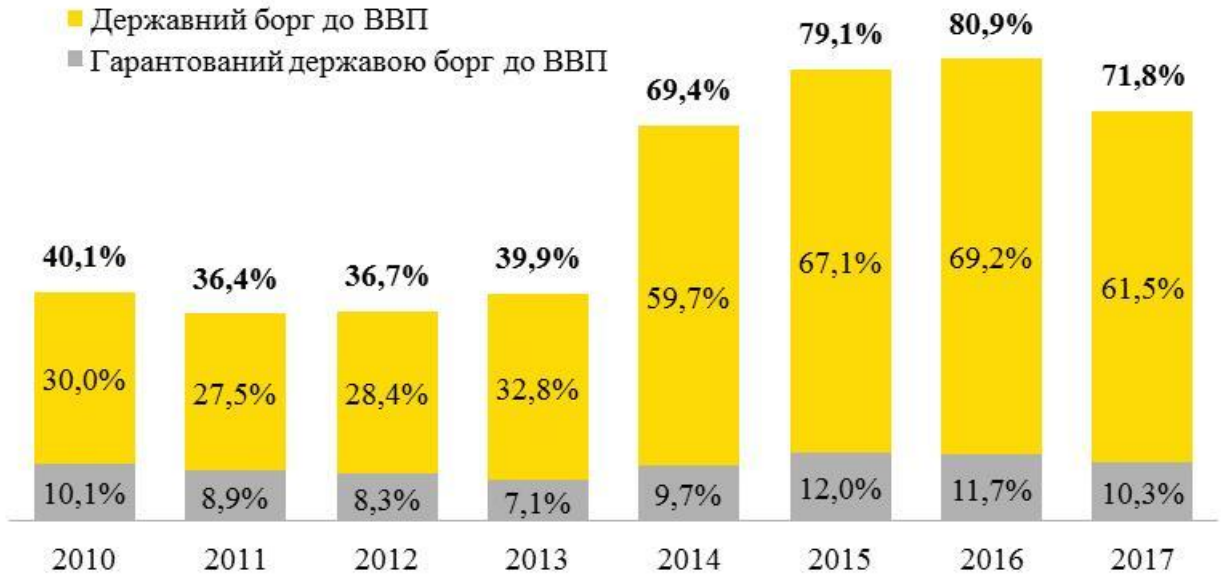
Фактично станом на 31 грудня 2017 року державний борг України становив 1833,7 млрд. грн., або 65,3 млрд. дол. США, в тому числі: державний внутрішній борг – 753,4 млрд. грн., або 26,8 млрд. дол. США, державний зовнішній борг – 1080,3 млрд. грн., або 38,5 млрд. дол. США.

На кінець 2017 року було забезпечено утримання обсягу державного боргу в межах його граничного рівня.

На фоні покращення динаміки економічного й соціального розвитку України та продовження у 2017 році зростання ВВП понад прогнозований рівень, а також зниження дефіциту державного бюджету з 2,9% до ВВП за 2016 рік до 1,6% до ВВП за 2017 рік показник відношення державного боргу України до ВВП також значно покращився – з 69,2% на кінець 2016 року до 61,5% на кінець 2017 року, а державного і гарантованого державою боргу з 80,9% до 71,8% відповідно.

Відношення боргу до ВВП

Щодо збільшення питомої ваги внутрішніх запозичень у загальній структурі державних запозичень, а також оптимізації структури державного боргу (в розрізі валют і відсоткових ставок)

Частка фактичних державних внутрішніх запозичень становила 78,4%, державних зовнішніх запозичень – 21,6% проти передбачених Законом України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» 54,5% та 45,5% відповідно. У структурі державного боргу частка державного внутрішнього боргу збільшилась з 40,6% на кінець 2016 року до 41,1% на кінець 2017 року.

У 2017 році найбільшу питому вагу у розрізі валют мали державні запозичення у гривні (67,4%), доларах США (27,2%) та євро (5,4%). У структурі державного боргу в розрізі валют погашення частка державного боргу в національній валюті за 2017 рік збільшилась на 0,1 в. п.

Найбільшу питому вагу у структурі державних запозичень за видами відсоткових ставок у 2017 році мали боргові інструменти з фіксованою ставкою 68,1%, а з плаваючою – відповідно 31,9%, в тому числі за ставкою LIBOR – 1,5%.

Щодо здійснення операцій з активного управління державним боргом з метою зменшення пікових навантажень на державний бюджет та стимулювання попиту на державні цінні папери

З метою зменшення пікових навантажень на державний бюджет з погашення державного боргу у найближчих роках, а також стимулювання попиту на державні цінні папери Мінфіном було здійснено такі активні операції:

1) частина надходжень від випуску ОЗДП 2017 року в обсязі 1,68 млрд. дол. США була використана Україною відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 18.09.2017 № 696 для здійснення обміну/викупу ОЗДП 2015 року з доходністю 7,75%: з погашенням у 2019 році на основну суму 1,2 млрд. доларів США та з погашенням у 2020 році на основну суму

0,4 млрд. доларів США, а також для виплати відсотків, нарахованих до дати здійснення розрахунків, відповідно до умов пропозиції обміну/викупу. Пропозиція щодо викупу мала дуже високий середній показник участі на рівні 44%, при цьому відсоток участі у викупі пріоритетного випуску з погашенням у 2019 році становив 64%.

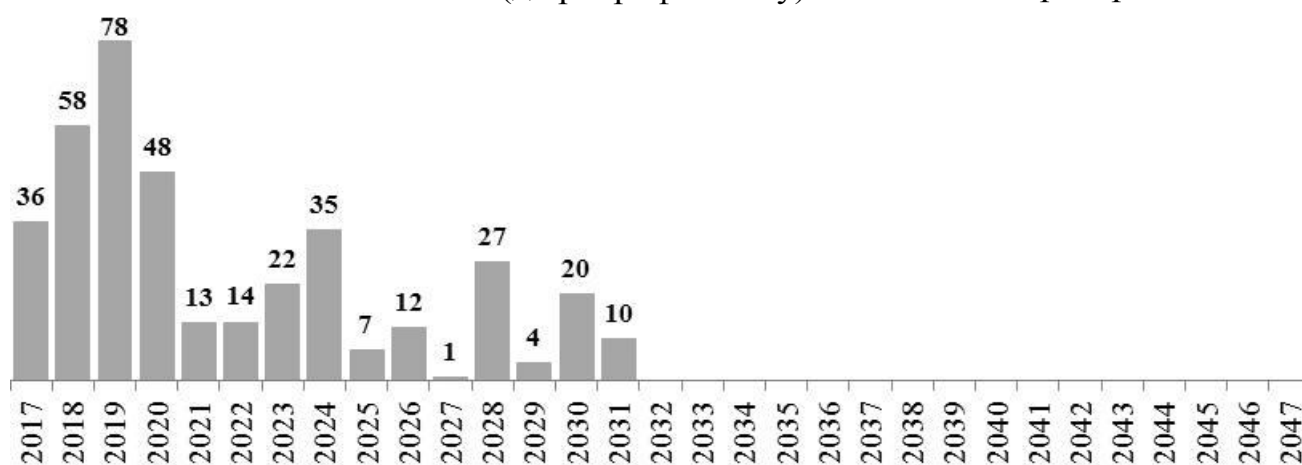
Перша в історії України активна операція з управління державним боргом знизила ризик рефінансування державного боргу наступних двох років та відкрила шлях для майбутніх правочинів з метою подальшого вирівнювання графіка погашення державного зовнішнього боргу України, а також сприяла стимулюванню попиту інвесторів на ОЗДП 2017 року, обсяг випуску яких сягнув 3,0 млрд. дол. США зі строком погашенням 15 років та ставкою 7,375% річних. Загальні показники зацікавленості з боку інвесторів у новому випуску перевищили 9 млрд. доларів США;

2) відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 04.10.2017 № 748 «Про здійснення у 2017 році правочину з державним боргом» Міністерство фінансів України разом з Національним банком України здійснило правочин з державним боргом (репрофайлінг) шляхом обміну облігацій внутрішніх державних позик (ОВДП), що є у власності Національного банку України, на нові ОВДП.

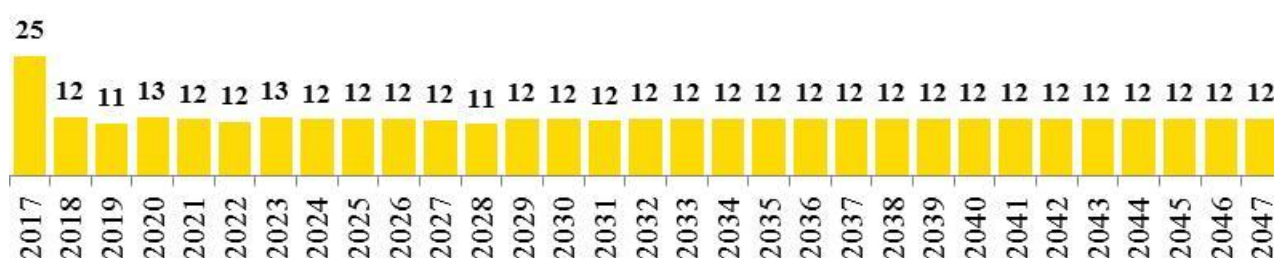
Загальний обсяг портфеля ОВДП у власності Національного банку України становив 360,6 млрд. грн, з них з погашенням у 2017-2021 роках – 209,0 млрд. гривень. Під репрофайлінг підпали облігації номіналом 219,6 млрд. гривень, з яких близько 145,2 млрд. грн. ОВДП були конвертовані у довгострокові гривневі облігації різної строковості з прив'язкою доходності до рівня інфляції, і ще близько 74,4 млрд. грн. – у довгострокові гривневі облігації різної строковості погашення з фіксованими процентними ставками. Решта портфеля залишилась без змін (з фіксованим рівнем доходності).

У результаті здійснення репрофайлінгу обсяг погашення державного внутрішнього боргу у 2017 році зменшився на 11,1 млрд. грн., у 2018 році – на 46,0 млрд. грн., у 2019 році – на 67,0 млрд. грн., у 2020 році – на 35,4 млрд. грн., погашення портфеля ОВДП Національного банку України відбуватиметься рівномірно – близько 12 млрд. гривень щороку, що дозволить рівномірно розподілити навантаження на державний бюджет протягом 30 років. При цьому в 2017 році було забезпечено можливість повноцінного фінансування бюджету та суттєво зменшено ризик недофінансування бюджету в 2018-2020 роках. Наявність одночасно ОВДП з фіксованою та плаваючою ставками забезпечує диверсифікацію відсоткового ризику.

Планові та фактичні платежі з погашення портфелю ОВДП НБУ
(до репрофайлінгу) млрд. гривень

Планові та фактичні платежі з погашення портфелю ОВДП НБУ
(після репрофайлінгу) млрд. гривень

Завдяки активним операціям Мінфіну в 2017 році потреба у державних внутрішніх запозиченнях в 2018 році зменшилась на 46,0 млрд. грн., у 2019 році – на 67,0 млрд. грн. Потреба у державних зовнішніх запозиченнях в 2018 році зменшилась на 35,8 млрд. грн. (1,2 млрд. доларів США), у 2019 році – на 12,8 млрд. грн. (0,4 млрд. доларів США).

Щодо регулярного розміщення широкого спектру державних цінних паперів з різними строками обігу відповідно до попиту, підтримки постійного діалогу з учасниками ринку

На виконання положень Бюджетного кодексу України, а також з метою забезпечення фінансування державного бюджету в повному обсязі Міністерством фінансів України протягом 2017 року складалися та оприлюднювалися на офіційному сайті щоквартальні графіки проведення аукціонів з розміщення ОВДП із зазначенням їх видів та строку обігу для забезпечення прозорості та передбачуваності на ринку державних цінних паперів.

У 2017 році відбулося 91 аукціон з розміщення державних цінних паперів, на яких Мінфіном з метою задоволення потреб різноманітних груп інвесторів пропонувався широкий спектр облігацій, номінованих у національній та іноземних валютах, з термінами обігу від 3 місяців до 5 років.

При цьому найбільшим попитом користувалися середньострокові ОВДП (зі строком обігу від 1 до 3 років).

З метою підтримки постійного діалогу з учасниками ринку запроваджені щотижневі консультації з первинними дилерами щодо попиту на ОВДП.

Щодо продовження середнього строку обігу державних цінних паперів

У результаті проведення репрофайлінгу за рахунок продовження термінів погашення ОВДП, які знаходяться у власності Національного банку України, та вирівнювання графіка погашення з 2025 по 2047 роки, зменшується навантаження на державний бюджет у майбутніх періодах та, відповідно, ризик рефінансування державного внутрішнього боргу в середньостроковій перспективі. Середньозважений строк до погашення державного внутрішнього боргу на кінець 2017 року становив 10,8 року проти запланованих 10 років.

Також вперше здійснено випуск ОЗДП 2017 року зі строком погашення 15 років, що позитивно вплинуло на показник середньозваженого строку до погашення державного боргу, який на кінець 2017 року становив 8,4 року проти запланованих 7 років.

Середньозважений строк до погашення державного боргу

Щодо підвищення рівня ліквідності державних боргових цінних паперів та здійснення випусків еталонних фінансових інструментів до досягнення обсягу, що дає змогу побудувати еталонну криву дохідності

Мінфіном разом з експертами Світового банку було проаналізовано результати проведених аукціонів з розміщення ОВДП за останні роки та змінено підходи до проведення аукціонів, у тому числі враховано необхідність збільшення обсягів випуску кожного інструменту до ліквідного об'єму, що можливо досягти шляхом проведення дорозміщення існуючих інструментів без випуску нових з таким самим строком обігу; запроваджені щотижневі консультації з первинними дилерами щодо попиту на ОВДП, в результаті яких запроваджене коригування графіку розміщення ОВДП. Такі підходи забезпечують прозорість та передбачуваність дій емітента на внутрішньому ринку державних цінних паперів, що сприяє збільшенню довіри інвесторів, у тому числі іноземних.

Щодо залучення фінансового радника з питань управління державним боргом та здійснення державних зовнішніх запозичень, а також щодо проведення роботи із забезпечення повноцінного доступу України на зовнішні ринки капіталу

У 2017 році Урядом було підтримано пропозицію Мінфіну щодо доцільності залучення фінансового радника з питань управління державним боргом та здійснення державних зовнішніх запозичень.

Аналіз практики інших країн показує, що залучення фінансового радника для повернення країни на ринки капіталу, особливо тих країн, що знаходяться в програмі МВФ, є доцільним та дозволяє підвищити рівень успішного розміщення єврооблігацій. Протягом 2018-2020 років Україна має здійснювати погашення значної частини державного зовнішнього боргу, а також у зв'язку з необхідністю забезпечити повернення України на міжнародні ринки капіталу, які з 2014 року були закриті для держави як самостійного позичальника. Залучення фінансового радника дозволило Україні успішно повернутись на міжнародні ринки капіталу, мати прямі та постійні контакти з потенційними інвесторами, вести інтенсивну роботу щодо покращання суверенного рейтингу країни.

Для виходу на зовнішні ринки капіталу протягом 2017 року здійснювалася робота щодо поновлення Перспективу емісії облігацій зовнішньої державної позики за участю міністерств (Мінекономрозвитку, МЗС, Міненерговугілля, Мінсоцполітики, МТОТ, Мінюст, Мінінфраструктури, Міноборони, Мінприроди) та інших установ та організацій (Держстат, НАК «Нафтогаз України», Нацкомфінпослуг, Національний банк України, НКРЕКП, НКЦПФР, Укрзалізниця, ФГВФО, Фонд держмайна). Також Мінфіном на регулярній основі проводились зустрічі з потенційними іноземними інвесторами.

У вересні 2017 року уповноважені особи Мінфіну, Національного банку України та Мінекономрозвитку здійснили виїзну презентацію (роуд-шоу) ОЗДП

України 2017 року в США та Великобританію з метою інформування іноземних інвесторів щодо поточного стану економіки, виконання державного бюджету за доходами і видатками, боргової стратегії, стану впровадження реформ, монетарної політики та стану банківського сектору тощо.

Результатом стало успішне розміщення ОЗДП України в вересні 2017 року.

Щодо забезпечення ефективної співпраці з провідними міжнародними рейтинговими агентствами щодо присвоєння ними суверенного кредитного рейтингу Україні та її борговим зобов'язанням (у тому числі забезпечення подання статистичних і аналітичних даних щодо соціально-економічного та політичного становища України)

Мінфіном протягом 2017 року на постійній основі готувалися та надавалися роз'яснення аналітикам міжнародних рейтингових агентств відповідно до запитів, що надходили, а також статистичні та аналітичні дані щодо соціально-економічного та політичного становища України.

З метою забезпечення перегляду кредитних рейтингів суверена та державних цінних паперів Мінфіном було організовано та проведено щорічні рейтингові візити: Standard&Poor's – 05–06 квітня 2017 року, Moody's Investor Service – 10–11 липня 2017 року, Fitch Ratings Ltd – 04–05 жовтня 2017 року.

Під час цих візитів аналітики зустрічалися з представниками Мінфіну, Національного банку України, НАК «Нафтогаз України», Мінекономрозвитку, МВФ, ЄБРР, Світового банку, Міжнародного центру перспективних досліджень, представниками комерційних банків та інвестиційних компаній тощо.

Протягом 2017 року суверенні кредитні рейтинги України були підвищені або підтвержені рейтинговими агентствами (Moody's підвищив з рівня «Саа3» до «Саа2» та прогноз зі стабільного на позитивний; Standard & Poor's підтвердив рейтинг «В-» та прогноз стабільний; Fitch Ratings підтвердив рейтинг «В-» та прогноз стабільний).

Щодо розширення співпраці з міжнародними фінансовими організаціями

У 2017 році Мінфіном здійснювалися заходи з метою поглиблення співпраці з міжнародними фінансовими організаціями (далі – МФО), що сприяє впровадженню реформ в економіці України та проведенню прогресивних змін в її структурі. Велика увага приділяється залученню коштів цих фінансових інституцій для впровадження інвестиційних проєктів, спрямованих на розвиток ключових галузей національної економіки.

У 2017 році на стадії реалізації знаходилося 33 спільні з МФО, Європейським співтовариством з атомної енергії (далі – Євроатом) та Кредитною установою для відбудови (далі – KfW) проєкти на загальну суму – 2,603 млрд. дол. США та 4,712 млрд. євро:

7 проектів за підтримки МБРР загальним обсягом 2,303 млрд. дол. США, включаючи внесок Фонду чистих технологій в обсязі 148,43 млн. дол. США для співфінансування 3 проектів;

7 проектів за підтримки ЄБРР загальним обсягом 1,427 млрд. євро та 300 млн. дол. США та 1 спільний проект з Євроатомом на 300 млн. євро;

14 проектів за підтримки ЄІБ загальним обсягом 3067,54 млрд. євро;

4 проекти за підтримки KfW на загальну суму 217,5 млн. євро.

Загальний обсяг вибірки коштів позик МБРР у 2017 році за інвестиційними проектами становив 128,3 млн. дол. США, в тому числі до спеціального фонду державного бюджету – 102,3 млн. дол. США (2,7 млрд. гривень). Загальний обсяг вибірки коштів позик ЄБРР, ЄІБ, Євроатому та KfW у 2017 році за інвестиційними проектами у державному секторі економіки сягнув 234,9 млн. євро, в тому числі до спеціального фонду державного бюджету – 154,0 млн. євро (4,7 млрд. гривень).

Вибірка коштів позик МФО до спеціального фонду державного бюджету
млрд. гривень

У грудні 2017 року підписано угоди з ЄБРР та ЄІБ стосовно реалізації проекту «Розширення метрополітену у місті Харкові», кредитну угоду з НЕФКО для впровадження проекту «Вища освіта України», гарантійну угоду з ЄБРР для впровадження Проекту електрифікації УЗ «Електрифікація залізничного напрямку Долинська – Миколаїв – Колосівка».

Подальша підтримка Групи Світового банку буде здійснюватися відповідно до Концепції партнерства з Україною на 2017–2021 фінансові роки за такими напрямками:

- покращення урядування, боротьба з корупцією і залучення громадян;
- створення ринків;
- фіскальна і фінансова сталість;
- ефективне, результативне та комплексне надання послуг.

Обсяг інвестицій Міжнародної фінансової корпорації (далі – МФК) становить 3,3 млрд. доларів США. Ці інвестиції спрямовані допомогти повніше реалізувати потенціал аграрного сектору, покращити доступність та умови фінансування для вітчизняних компаній та надати можливість українським виробникам вийти на нові ринки та створювати робочі місця.

МФК також впроваджує в Україні масштабну консультативну програму, що сфокусована на удосконаленні умов для ведення бізнесу в Україні, зміцненні фінансових інституцій, розширенні доступу до фінансування та запровадженні нових фінансових продуктів, а також сприяє покращанню конкурентоздатності українських виробників у ключових галузях економіки. Консультативні програми МФК в Україні впроваджуються у партнерстві з урядами Швейцарії, Австрії, Нідерландів, Канади, Угорщини, Норвегії та Швеції.

Концепцією партнерства з Україною на 2017–2021 фінансові роки передбачено, що успішність діяльності МФК в Україні буде залежати від системних реформ у поліпшенні ведення умов бізнесу та зниження рівня корупції, зокрема, в таких галузях як енергетика, інфраструктура, фінансові ринки, ринки капіталу, а також поступу у здійсненні приватизації.

Стратегія МФК в Україні включає сприяння розвитку агробізнесу вздовж всього ланцюга створення вартості, інвестиції в фінансовий сектор, підтримку розвитку інфраструктури та «зеленої» економіки. Однією з ключових складових стратегії МФК також є покращання умов для діяльності бізнесу та підвищення енергоефективності.

У 2017 році в рамках співробітництва з МФО було проведено ряд зустрічей з представниками Світового банку та МФК, під час яких обговорювалися питання подальшого співробітництва. Крім цього, проведено два перегляди кредитного портфеля Світового банку в Україні (23.02.2017 та 01.09.2017), за результатами яких підписано відповідні протоколи. Також 16.02.2017 року проведено перегляд проектного портфелю ЄІБ в Україні, обговорено стан підготовки та реалізації спільних проектів з метою з'ясування наявних проблем та узгодження шляхів їх вирішення, обговорено можливі напрями подальшої співпраці.

Щодо забезпечення прозорості діяльності, пов'язаної з управлінням державним боргом, та публічності шляхом розміщення інформації про управління державним боргом на офіційному веб-сайті Мінфіну

Протягом року забезпечувалась прозорість діяльності з управління державним боргом шляхом розміщення відповідної інформації на офіційному веб-сайті Мінфіну (зміни нормативно-правової бази, інформація щодо стану державного боргу тощо). Крім того, в установленому чинним законодавством порядку надавалися роз'яснення (зокрема, у засобах масової інформації) та відповіді на запити народних депутатів України, установ та громадян.

Щодо удосконалення нормативно-правової бази з питань управління державним боргом

Протягом 2017 року було розроблено та прийнято такі нормативно-правові акти:

розпорядження Кабінету Міністрів України від 01 березня 2017 р. № 143-р «Про доручення на здійснення державних зовнішніх запозичень у 2017 році» (Урядовий кур'єр, 2017 р., 08.03.2017 № 45);

постанову Кабінету Міністрів України від 18 вересня 2017 р. № 696 «Про здійснення державних зовнішніх запозичень у 2017 році» (Урядовий кур'єр, 2017 р., 18.09.2017 № 174);

постанову Кабінету Міністрів України від 04 жовтня 2017 р. № 748 «Про здійснення у 2017 році правочину з державним боргом» (Урядовий кур'єр, 2017 р., 06.10.2017 № 188);

постанову Кабінету Міністрів України від 01 грудня 2017 р. № 905 «Про затвердження Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2017–2019 роки» (Офіційний вісник України, 2017 р., № 98, ст. 2992) щодо визначення основних цілей, завдань та заходів з управління державним боргом на середньострокову перспективу.

Мінфіном було підготовлено та внесено зміни до Податкового кодексу України (Закон від 07.09.2017 № 2146-VIII, Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.381) та Бюджетного кодексу України (Закон від 07.12.2017 № 2233-VIII, Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 2, ст.8) з метою уможливлення проведення активних операцій з управління державним боргом та приведення процедур здійснення державних зовнішніх запозичень у відповідність до кращих міжнародних практик.

Також Міністерством було розроблено проект Закону України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України (щодо правового підґрунтя для запровадження середньострокового бюджетного планування)», яким в тому числі передбачено врегулювання деяких питань боргової політики (удосконалення порядку затвердження середньострокової стратегії управління державним боргом) та співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями.

Щодо підтримки на належному рівні та розвиток інформаційно-технічного забезпечення процесу управління державним боргом, зокрема шляхом удосконалення інформаційно-аналітичної системи "Управління державним боргом"

У 2017 році здійснювалась підтримка інформаційно-аналітичної системи «Управління державним боргом» (ІАС УДБ), у тому числі доопрацьовано інструменти прогнозування та звітності, удосконалено програмне забезпечення з управління державним боргом для захищеності від атак, пов'язаних з вразливістю загальносистемного програмного забезпечення від зовнішнього проникнення на сервери, порушення функціонування ІАС УДБ, спотворення та знищення баз даних.

Щодо проведення аналізу та оцінки ризиків, пов'язаних із державним боргом та щодо мінімізації ризиків, пов'язаних із рефінансуванням боргу та утримання середньозваженого строку до погашення боргових зобов'язань держави

Бюджетний ризик державного боргу у 2017 році реалізувався через:

– збільшення річного планового показника дефіциту державного бюджету на 4,6 млрд. грн. (з 77,6 до 82,2 млрд. грн.) у зв'язку зі змінами головними розпорядниками бюджетних коштів залишку коштів на початок періоду відповідно до статті 57 Бюджетного кодексу України;

– виконання дохідної частини державного бюджету забезпечено на рівні 99,6% плану при виконанні видаткової частини державного бюджету на рівні 96,4% плану;

– невиконання плану надходжень від приватизації державного майна та відповідним збільшенням планового річного показника «Запозичення» на суму 13,7 млрд. грн. відповідно до статті 15 Бюджетного кодексу України.

Фактично державний бюджет у 2017 році виконано з дефіцитом у сумі 47,9 млрд. грн., що менше за плановий показник на 34,3 млрд. гривень.

Валютний ризик

Темпи девальвації національної валюти у 2017 році були фактично менше врахованого бюджетом рівня (при плановому курсі 27,8 грн. за 1 долар США середній курс за 2017 рік становив 26,6 грн. за 1 долар США).

Станом на 31.12.2017 офіційний курс становив близько 28,06 грн. за 1 долар США, що в свою чергу не призвело до значного збільшення обсягу державного боргу в гривневому еквіваленті на кінець року.

Відсотковий ризик та ризик рефінансування

Відсотковий ризик державного боргу за результатами 2017 року є прийнятним як з точки зору цільового показника на 2017 рік (частка боргу з фіксованою ставкою не менше 60%), так і з огляду на динаміку останніх років.

Частка державного боргу з фіксованою ставкою у 2014 році становила 82%, у 2015 році – 76%, у 2016 році – 78% та у 2017 році – 71,8%.

Протягом 2017 року показник зменшився лише на 6,2 в. п. (з 78% до 71,8%), при чому частково це зниження є наслідком операції репрофайлінгу ОВДП на суму 145,2 млрд. грн., які були конвертовані у довгострокові гривневі облігації різної строковості з прив'язкою доходності до рівня інфляції. Однак такий вплив операції репрофайлінгу на показник відсоткового ризику цілком компенсується згладженням графіка платежів за державним боргом та відповідним зниженням ризику рефінансування.

Середньозважений строк до погашення державного боргу на кінець 2017 року становив 8,4 року проти запланованих 7 років завдяки проведеному репрофайлінгу ОВДП та обміну/викупу ОЗДП 2015 року.

Значне навантаження за борговими платежами все ще припадає на 2018-2021 роки внаслідок необхідності погашення державного зовнішнього боргу перед МВФ та за частиною облігацій зовнішньої державної позики 2014–2016 років випусків.

Разом з тим існує ризик зміни тенденції щодо рівня попиту на світових ринках капіталу на державні цінні папери країн, що розвиваються. У разі дострокового припинення програм МВФ також можливе суттєве зростання вартості державних запозичень на зовнішніх ринках капіталу і зменшення попиту на ОВДП з боку нерезидентів на внутрішньому ринку капіталу.

Поєднання зазначених факторів може ускладнити виконання плану державних запозичень у майбутніх періодах.

Крім цього, значне підвищення облікової ставки Національного банку України у 4 кварталі 2017 року (з 12,5 відсотка до 14,5 відсотка) призвело до збільшення вартості державних внутрішніх запозичень, а отже, й до зменшення можливостей щодо оптимізації вартості обслуговування державного боргу.

Ризик ліквідності

Залишок коштів на єдиному казначейському рахунку протягом 2017 року дозволяв вчасно проводити платежі за державним боргом. Водночас Мініном здійснювались заходи щодо забезпечення рівномірності платежів за державним боргом.

Міжнародні резерви України на кінець 2017 року становили в еквіваленті 18,8 млрд. дол. США. За 2017 рік вони зросли на 21% здебільшого завдяки надходженню фінансування від МВФ у сумі близько 1 млрд. дол. США, а також купівлі Національним банком України 1,3 млрд. дол. США під час проведення валютних інтервенцій на тлі сприятливої ситуації на валютному ринку. На кінець 2017 року обсяг міжнародних резервів покривав 3,6 місяця майбутнього імпорту, що є достатнім для виконання зобов'язань України та поточних операцій Уряду і Національного банку України.

Ризики, пов'язані з управлінням боргом

У 2017 році ризики, пов'язані з управлінням державним боргом, були зумовлені переважно необхідністю державної підтримки банківської системи шляхом капіталізації державних банків. Протягом 2017 року було здійснено випуск ОВДП в обмін на акції ПАТ «Державний експортно-імпорتنний банк України», ПАТ «Державний ощадний банк України» та ПАТ КБ «Приватбанк» на суму 70,7 млрд. гривень.

Таким чином, державний борг України в 2017 році характеризувався значним бюджетним ризиком та ризиками, пов'язаними з управлінням боргом.

Рівні валютного ризику та ризику ліквідності оцінюються як помірні, а відсотковий ризик та ризик рефінансування були значно знижені у результаті здійснення операцій з активного управління державним боргом та оцінюються як невисокі (з тенденцією до зниження).

Досягнення очікуваних результатів

У 2017 році були дотримані усі цільові показники, встановлені Стратегією на кінець року. При чому більшість цих показників досягнуто зі значним відхиленням від установленого критичного значення, що свідчить про

прийнятність ризиків державного боргу та ефективність управління державним боргом в цілому.

Показник	Встановлений	Фактичний	Відхилення
Відношення обсягу державного боргу до ВВП (оперативні дані)	$\leq 66\%$	61,5%	4,5 в. п.
Частка державного внутрішнього боргу	$\geq 38\%$	41,1%	3,1 в. п.
Частка державного боргу з фіксованою ставкою	$\geq 60\%$	71,8%	11,8 в. п.
Середньозважений строк до погашення державного боргу	≥ 7 років	8,4 року	1,4 року
Середньозважений строк до погашення державного внутрішнього боргу	≥ 10 років	10,8 року	0,8 року
Середньозважений строк до погашення державного зовнішнього боргу	≥ 5 років	6,5 року	1,5 року
Частка державного боргу, що рефінансується у 2017 році (на початок 2017 року)	$\leq 8\%$	6,5%	1,5 в.п.